

Александра Б. ПУШАРА*

Факултет за менаџмент, Универзитет „Унион-Никола Тесла“,
Сремски Карловци

ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ

Апстракт: Финансијска политика је веома важна за развој културне баштине. Без ефикасног система финансирања, нема успешног очувања културне баштине. Ефикасно финансирање не зависи само од законодавне политике, него и од свих учесника у овој области, почевши од друштвеног разумевања баштине, па до њеног познавања од стране потенцијалних инвеститора.

Последњих година долази до пораста потребе очувања културне баштине, а самим тим и до пораста захтева за финансијским средствима за њено очување. Разлози су, очигледно, у већем броју објеката који захтевају обнову, проширење послова и поступака који су усмерени на њихову конзервацију и очување, те све мањем обиму јавних финансија одређених у ове сврхе.

Културна баштина је јавно добро и зато је њено очување тешко замисливо без улагања јавних средстава. Јавно финансирање културне баштине има вишеструке позитивне учинке за државу. Непосредни учинак је, наравно, очувана и обновљена културна баштина, а посредни су шири. То су нова радна места, подршка традиционалним занатима, развој туризма и локалне привреде, побољшање инфраструктуре и околине за боравак. Јавно финансирање културне баштине не сме се посматрати као бремене, него као инвестицију која ће се вишеструко вратити.

Наравно, потребно је усмерити се и на донаторе, пројектно финансирање, средства различитих европских програма и организација, како би се у будућности обезбедило што више резноврсног финансирања културне баштине.

Кључне речи: културна баштина, културна политика, финансирање културне баштине, кохезиона политика.

УВОД

Подручје културне баштине је веома разнолико и богато. На њен развој, осим струке, утичу и стање у држави, законодавство и обим расположивих финансијских средстава. Значење баштине није на одговарајући начин вреднован, тако да људи мало знају о њеној вредности, као и о њеном

* ванредни професор, aleksandra.pusara@gmail.com

повезујућем и економском потенцијалу. Правилном и правовременом бригом о културној баштини подижемо квалитетст живљења, чувамо идентитет простора и народа, те јачамо свест о значају очувања историје и постигнућа у прошлости. При очувању културне баштине, мање се говори о њеном физичком изгледу. У први план се ставља очување прошлости за будуће генерације. Очување културне баштине се мора посматрати као целина и повезивати са другим делатностима и областима.

У последњих неколико десетлећа, културна баштина је постала веома актуелна и у јавним и у стручним расправама. Она представља моћан чинилац при обликовању идентитета појединаца и друштва, као и одговора на питања о томе ко смо, одакле долазимо и чему припадамо (Ферков, Хлачер 2010: 196). Управо зато културна баштина мора постати доступна што ширем кругу људи, како би могли да разумеју њену вредност, са којом се идентификују и за чије очување је потребно уложити много труда.

Бројни новоизграђени објекти са продором у простор културне баштине, развој без надзора, природне опасности, неосвећеност јавности, индустријско загађење, растући туризам, историјски догађаји и грамзивост предузимача су разлози, који проузрокују пропадање културне баштине. Управо због тога се очувању културне баштине посвећује све већа пажња, што је видљиво из опсежног законодавства, као и напретка струке из области заштите наслеђа.

Закони налажу обавезу одржавања и чувања културног наслеђа, што представља се већи финансијски напор, како за појединце, тако и за државу. Све већа свест о нужности очувања културне баштине, нарастање броја појединачних објеката наслеђа којима је потребна брига, као и све опсежније обавезе у вези са очувањем, утичу на повећање потреба финансијских средстава. (Савет Европе 1996: 1). Када се томе дода чињеница да је средстава све мање, долази се у прилично заплетену ситуацију.

Финансирање културне баштине је најзначајнији члан у културној политици, јер без озбиљног система финансирања у појединим државама, нема успешног очувања наслеђа. Ефикасно финансирање културне баштине зависи од прописа, као и од свих учесника и заинтересованих, од ефикасности и учешћа различитих струковних организација, те од друштвеног разумевања баштине и њеног познавања од стране инвеститора (Јоган 2008: 16). Све државе потписнице међународних уговора и конвенција о очувању културне баштине својом финансијском политиком начелно штите културно наслеђе, тј. споменике. Постоји разлика у могућностима и облицима. Поред тога што се у западним европским државама за очување наслеђа намењују буџетска средства, за културну баштину се све више оформљују различита удружења, дотације, више је пореских олакшица, појединачних инвестиција и, уопште, осталих облика финансирања.

Студије доказују да је културни сектор, у који спада подручје културне баштине, финансијски неправедно занемарен, иако важи за нарастајући сектор у Европској унији (ЕУ). Култура доноси 3,3% бруто домаћег производа (БДП) ЕУ, запошљава 8,5 милиона људи, културни туризам гдишње заради око 335 милијарди евра (Европска комисија 2012: 2).

На физичко стање културне баштине утиче велики раскорак међу потребама заштите и очувања, као и расположива средства за те намене. Већина потреба у културној баштини је финансирана из државних средстава, који се из године у годину смањују. Обим средстава се, углавном, повећава само у оквиру различитих европских програма. Управо зато средства европских програма у будућности ће представљати један од најважнијих извора финансирања културне баштине, а од кључних учесника ће зависити успешност њиховог добијања и располагања.

Подстицање финансирања културне баштине има дугорочне друштвене и привредне користи. Доказано је да је улагање у баштину трајно, дугорочно и успешно решење и за привредну рецесију (Европски форум лидера за наслеђе 2009).

Овај рад истражује и приказује различите могућности финансирања културне баштине у одабраним европским државама.

Циљ рада је да истражи и прикаже различите начине и значај финансирања културне баштине у одабраним државама, те да укаже који од приказаних начина су најефикаснији.

КУЛТУРНА БАШТИНА – ОДРЕЂЕЊЕ ПОЈМА

Одређење културне баштине, културног споменика и културног добра се разликује у различитим државама. Циљ и намера бриге о културној баштини је очување добара и вредности из прошлости за нова поколења.

Данас се уместо термина *споменик културе* или *културно добро* користи термин *културна баштина*. Овај термин први пут је употребљен 1969. године, када су државе чланице Савета Европе усвојиле Европску конвенцију о очувању археолошке баштине (Петрич 2000: 6).

Културна баштина је јавно добро. Од јавног је интереса и намењена је заједничкој употреби. До ње свако има једнак приступ и слободно се користи као јавно добро.

Баштина (енгл. *heritage*) се у литератури дефинише као општи јавно-правни појам, који се увршћује у јавни интерес и важи за јавно добро. (Иванц 2012: 61) За јавна добра, загарантовано је јавно финансирање. Примера ради, у Закону о утврђивању јавног интереса за културу у Словенији наведено је да се са јавним културним добрима омогућава културни развој државе,

да о њима брину локалне самоуправе уз подршку пројектима од стране јавних културних програма. (Ур.л РС 77/2009).

Заштита културне баштине је у већини држава у оквиру јавних служби (Чошић, Томц 1997: 243)

Регулација очувања културне баштине је неопходна, зато се законским и подзаконским актима омогућава ефикасна брига, чување и обнова баштине.

Културна баштина представља моћно промоцијско средство сваке државе. Међународно учешће на овом пољу омогућава промоцију државе и културне баштине, стога га је потребно подржавати и што боље искористити.

Културни туризам је најбрже растућа привредна грана и долазак туриста у многим крајевима снажно потпомаже локалну економију.

Културна баштина због своје прошлости и утицаја из околине захтева непрестану бригу. То је све захтевнији и обимнији посао и захтева знатно више финансијских ресурса него раније. Очување баштине је, стога, могуће само уз добро постављену политику њеног финансирања.

ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ СРЕДСТВИМА ЕВРОПСКИХ ПРОГРАМА И ОРГАНИЗАЦИЈА

Средства кохезионе политике ЕУ

Европско поимање културне баштине подржано је заједничком бригом за очување културног блага. Тако се чува идентитет народа, ставља се акценат на очување заједничке, јединствене европске баштине, као и на очување разноврсне културне баштине појединих држава чланица. Заједнички развој културне баштине омогућавају различити програми, који се финансирају из буџета кохезионе политике.

„Кохезиона политика представља скуп развојних активности, програма и помоћи државе, локалних заједница и других носилаца организованих интереса на регионалном нивоу, координисаних и суфинансираних од стране Европске уније и намењених постизању развојних циљева уз поштовање складног регионалног развоја. Основни циљ кохезионе политике је смањење привредних и социјалних неједнакости међу различитим регијама“ (Мрак и др. 2004: 29). Европска кохезиона политика спроводи се из три финансијска инструмента – фонда:

- Европски фонд за регионални развој,
- Европски сицијални фонд и
- Европски кохезиони фонд.

У периоду 2007 – 2013. за спровођење свих програма кохезионе политике било издвојено 244 милијарде евра. Намера кохезионе политике је постизање 3 циља:

– конвергенција: помоћ најревноснијим регијама за изједначавање са осталима. За овај циљ намењено је 81,5% средстава;

– регионална конкурентност и запошљавање: подстицај иновацијама и одрживом развоју, боља доступност и привлачност регије и запошљавање. За овај циљ предвиђено је 16% средстава;

– европско територијално учешће: промоција међуграничне, транс-националне и међурегионалне сарадње. За овај циљ опредељено је 2,5% средстава.

Европски фонд за регионални развој и Европски социјални фонд су структурни фондови. Ови фондови су најзначајније оруђе ЕУ за привредни и социјални развој европских регија. Пројекти повезани са културним наслеђем, углавном се финансирају из Европског фонда за регионални развој, а минимално из Европског социјалног фонда, док се из Европског кохезионог фонда не финансира уопште. Европски фонд за регионални развој намењен је јачању економске и социјалне кохезије, као и помоћи за отклањање највећих развојних неравнотежа у регијама ЕУ. Европска унија суфинансира пројекте у висини од 50% до 85%, а преостала средства обезбеђује држава која пријављује пројекат.

Европска комисија финансира аудиовизуелни, културни и стваралачки сектор програмом *Креативна Европа*.

Креативна Европа је оквирни програм Европске комисије за подршку култури и аудиовизуелном сектору. Настављајући од претходног Културног програма и *Media* програма, Креативна Европа, са буџетом од 1,46 милијарди евра (9% већим од претходног), подржава европски културни и креативни сектор. (https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en)

Награда *Europa Nostra* настала је из заједничке иницијативе паневропског удружења за културну баштину *Europa Nostra* и Европске комисије. Додељује се од 2002. године за изузетна достигнућа на подручју културне баштине у Европи. Њен циљ је промоција високих стандарда и напредних активности у очувању културне баштине, подстицање мобилности стручњака на том подручју и пројеката културне баштине у читавој Европи. Европска комисија из средстава програма *Култура* годишње издваја 200.000 евра, а преостала средства обезбеђује организација *Europa Nostra*.

За награду се могу пријавити представници држава које учествују у програму *Култура*, као и пројекти који су завршени две године пре пријаве. Добитнике награде бира независни стручни жири у четири категорије:

- заштита културне баштине,
- истраживања,
- преданост у раду на очувању културне баштине (појединци или групе) и
- образовање, оспособљавање, освешћивање.

Сваке године награда се додељује за 31 пројекат. Шест пројеката прими велику награду за изузетно значајне пројекте на пољу културне баштине и новчану награду у висини од 10.000 евра. Остали пројекти добијају медаљу или повељу.

ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ ОД СТРАНЕ ОРГАНИЗАЦИЈА И СВЕТСКИХ ФОНДОВА

Унеско

Конвенција о очувању светске културне и природне баштине државама чланицама за баштину, уписану на Листу културне баштине, додељује одређена средства, која су потребна како би се светска баштина очувала и обнављала. То захтева велика финансијска средства које поједине државе не могу саме да обезбеде. Чланице могу од Унеска тражити средства за очување својих споменика са Листе. Унеско новчану помоћ обезбеђује из Фонда за светску баштину, из средстава од продаје публикација или из других фондова (Унеско – *About World Heritage, Funding 2013*).

Годишњи фонд светске културне баштине за помоћ државама чланицама износи око 4 милиона долара. Средства се стичу од обавезних и добровољних прилога држава чланица, као и из донација. Средства додељује Одбор за светску баштину, намењује их на основу неопходности, при чему предност имају најугроженија подручја. Средства из фонда се могу определити за (Унеско – *About World Heritage, Funding 2013*):

– неопходна помоћ (за баштину, која је претрпела оштећење или је јако угрожена,

– оспособљавање, техничко саветовање и подршка промоцији (помоћ за оспособљавање људи у земљи тражиоцу помоћи, набавку опреме или помоћ стурчњака за очување, помоћ при освешћивањ људи и промовисање баштине) и

– помоћ за припрему документације за упис на Листу светске културне баштине.

Постоје Фламански, Француски, Јапански, Холандски и Шпански фонд за донације са тачно одређеним циљем и наменом (Унеско – *About World Heritage, Funding 2013*).

Евројска инвестициона банка

Европска инвестициона банка је банка у власништву Европске уније. Банка подржава пројекте који помажу расту, запошљавању, економској и социјалној кохезији ЕУ, као и оне за одрживи развој у Европи и другде. Банка финансира пројекте кроз позајмице, јемства, микро и капиталне инвестиције.

Један од водећих задатака ЕИБ је очување животне средине. Подржава пројекте који оснажују градове и чине их пријатнијим за живот и рад. У складу са тим, ЕИБ финансира финансира и пројекте очувања и одржавања историјске архитектуре и структуре *irag Сейскаова* (European Investment Bank 2019).

Европска инвестициона банка заједно са Развојном банком Савета Европе (СЕВ) учествује у програму JESSICA, који је припремила Европска комисија. Овај програм оснажује одрживи развој градских подручја, као и пројекте обнове културних споменика и знаменитости за туристичке намене или друге одрживе послове (<https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/jessica/index.htm>).

Године 2012. Европска инвестициона банка је заједно са организацијом *Europa Nostra* установила програм „Седам најугроженијих“. Намена програма је избор угрожених споменика и знаменитости у Европи, као и мобилизација јавности за проналажење решења за њихово очување. Савет *Europa Nostra* бира седам најугроженијих споменика за које се ради стручни план обнове и мобилише се јавност и струка за помоћ. Првих седам локација је било изабрано у јуну 2013. године, а прве активности су почеле у јесен исте године.

Светска банка

Светска банка се бави пројектима смањења оштећења, промоције одрживог развоја и инвестирањем у људе. Она има много практичног искуства у обнови историјских градских језгара и културне баштине, који је повезан са природном баштином и развојем одрживог туризма. Светска банка је овом врстом пројеката почела да се бави 1950. године. Од тада је поделила више од 15 милијарди долара за преко 650 пројеката. (<https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/jessica/index.htm>)

Развојна банка Савеза Европске

Развојна банка Савета Европе основана је 1956. године у оквиру Савета Европе. Банка, пре свега, финансира пројекте који су усмерени на јачање социјалне кохезије у Европи. Главна подручја деловања су:

- јачање социјалне интеграције (помоћ избеглицама, изградња социјалног становања, отварање нових радних места, помоћ мање развијеним државама);
- управљање заштитом животне средине у оквиру којег банка финансира пројекте очувања историјске и културне баштине и
- повећање људског капитала (образовање и здравство).

Различитих мањих фондова, који финансирају пројекте из области културне баштине, има много. Постоје бројни национални фондови за очување

баштине, који делују, пре свега, локално и нису доступни свим европским државама. Највећи фондови за очување баштине, који финансирају и европску културну баштину су: Светски споменички фонд, Фонд светске баштине и Гети фондација (Getty).

Мисија Светског споменичког фонда је очување светске архитектонске баштине, значајних споменика, објеката и подручја. Своје пројекте финансира углавном из донација.

Мисија Фонда светске баштине је очување и заштита најважнијих и најугроженијих културних баштина у државама у развоју, као и у мање развијених регијама осталих држава. Пројекти који се финансирају из овог Фонда су пројекти планирања и спровођење заштите споменика, као и тражење партнера и формирања удружења која би бринула за баштину.

Гети фондација нуди неповратна средства за архитектонску баштину значајног историјског или културног периода.

ФИНАНСИРАЊЕ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ У ОДАБРАНИМ ЕВРОПСКИМ ЗЕМЉАМА

Финансирање културне баштине у Холандији

У Холандији је брига за културну баштину плод сарадње јавног и приватног сектора. Разлог за снажну повезаност и сарадњу при обликовању политике очувања културне баштине је у томе, што је велика већина културне баштине у приватном власништву, док је мањи део у власништву државе. Задатак јавног сектора је заштита, очување, управљање и побољшање приступа културној баштини, као и посредовање информација у вези са баштином. Јавни сектор тако, пре свега, прикупља и обезбеђује приступ информацијама о баштини, нуди стручно саветовање, обликује одговарајуће правне норме за заштиту баштине и обезбеђује финансијску подршку приватном сектору за одржавање, очување, као и за истраживање из области баштине (European Heritage Network, National Heritage Policies – Netherlands 2019).

Држава и локална самоуправа власницима баштине за одржавање културне баштине обезбеђују средства у облику позајмица и неповратних средстава. Колико ће средстава добити, зависи од врсте споменика. Највише финансијске помоћи добија културна баштина уписана у регистар. Постоји баштина државног, локалног и општинског значаја.

Холандија обезбеђује средства за рестаурацију и конзервацију споменика државног значаја.

Примера ради, 2006. године издвојено је 985 милиона евра, што је 0,18% БДП, тј. 58,99 евра по глави становника. Од тога је држава обезбедила

46,2%, провинције 9,3%, а општине 39,4% (European Heritage Network, National Heritage Policies – Netherlands, 2019: 40). Министарство за културу је у 2011. издвојило 301,8 милиона евра, што је 16,4% од свих издатака за културу (Ministry of Education, Culture and Science 2012: 165).

Провинције и општине од државе добијају средства за субвенционисање очувања споменика и за археолошке радове. Локалне власти тим новцем управљају у складу са локалним законодавством. Провинције добијају додатна средства за финансирање својих Кућа за очување баштине и осталих служби подршке. Висина средстава, које провинција, тј. општина, добија од државе зависи од броја становника. Зато провинције и општине за баштину додатно издвајају подједнак део средстава (European Heritage Network, National Heritage Policies – Netherlands 2019).

Године 1995. је основан Рестаураторски фонд (National Restauratie fonds), прва самостална организација, која је касније од државе одређена за доделу државних субвенција и позајмица за обнову и очување баштине. Фонд је кредитним олакшицама, са каматом од 5%, створио обнављајући фонд, који са приливом средстава од плаћања главнице и камате, сваке године омогућава финансирање више пројеката. Овај фонд делује и као тачка сусрета и помаже при добијању информација о различитим могућностима финансирања холандске културне баштине (Van de Voorde 2006: 5).

У Холандији постоји више јавних фондова при различитим министарствима или другим јавним установама, који нуде субвенције за одржавање и заштиту заштићених зграда. Фондови покривају између 50 и 70 процената укупних трошкова. У зависности од фонда, сваке године се издвоји до 35.000 евра помоћи. Холандско Министарство за спољне послове годишње издваја 2 милиона евра за одржавање и очување холандске културне баштине у иностранству. Углавном се финансирају пројекти у оним државама које су историјски повезане са Холандијом (European Heritage Network, National Heritage Policies – Netherlands 2019).

Финансирање културне баштине у Немачкој

Финансирање културне баштине је примарно задатак државе. Држава је задужена и за додатна финансирања. Приоритет је очување и обнова културних споменика државног значаја, а остали приоритети произилазе из законодавне политике одређене републике. Државни секретар одговоран за културу и медије, или за саобраћај, изградњу и урбани развој, одређује средства савезним републикама (European Heritage Network, National Heritage Policies – Germany 2019).

Немачка издваја око 0,36% БДП за културу, 13,5% од укупног издвајања добијају савезне републике, док држава узима 86,5% (Statistische Amter des Bundes und der Lander 2019: 35).

Држава финансира програм *Културни споменици државној значаја*, обезбеђујући средства за споменике архитектуре, археолошка налазишта, историјске паркове или вртове, који су од изузетног културног, политичког, историјског или архитектноског значаја. Од 1950. године програм је финансирао преко 600 културних споменика (European Heritage Network, National Heritage Policies – Germany 2019). Држава се повезује са савезним републикама и општинама, те тако заједнички спроводе бројне програме за очување значајних локалних споменика и остале баштине од државног значаја. Немачка је увела и посебан програм за очување баштине, која је на Унесковој листи светске културне баштине. У периоду од 2009. до 2014. за ове намене издвојено је 220 милиона евра.

Подручје културне баштине у Немачкој често се финансира из посебних извора, као што су посебне фондације и непрофитне организације.

Највећа организација је *Немачка фондација за заштити споменика*. Основана је 1985. Од свог оснивања до данас, фондација је помогла при очувању више од 4300 споменика, за које је издвојила око 500 милиона евра. Фондација средства обезбеђује на тржишту, од лутрије, а највише од донација. Примарно финансира најугроженије споменике у власништву добротворних организација, непрофитних организација, цркве или појединаца (Deutsche Stiftung Denkmalschutz 2013).

Ова фондација је са савезном државом Бранденбург основала непрофитно предузеће *Бранденбуршке њврђаве*. Мисија предузећа је очување запуштених зграда у власништву државе и општина, а најчешће су то тврђаве. Средства обезбеђује фондација, а делимично и држава. Циљ обнове је привлачење нових „станара“. Предузеће објекте не сме да продаје, зато их изнајмљује. Приходом од изнајмљивања финансира нове пројекте (Pickard 2009: 42).

У Немачкој постоје бројне засебне организације за очување културне баштине, које делују на нивоу држава. Почетни капитал им обезбеђују државе, а у даљем раду се финансирају из донација. Баварска годишње из своје фондације издвоји око 15 милиона евра за 400 пројеката, Баден Витенберг издваја 1,5 милион за 40 пројеката. Свој фонд за обнову цркава има и немачка евангелистичка црква (European Heritage Network, National Heritage Policies – Germany 2019).

ЗАКЉУЧАК

Финансијска политика је за развој културне баштине веома важна, зато што без ефикасног система финансирања нема успешног очувања културне баштине. Ефикасно финансирање не зависи само од законодавне политике, него и од свих учесника у тој области, од друштвеног разумевања баштине и од познавања потенцијалних инвеститора.

Последњих година дошло је до пораста бриге и заштите културне баштине и самим тим и до пораста захтева за финансијска средства за њено очување. Разлози су у све већем броју објеката који захтевају обнову, већим и опсежнијим поступцима обнове и слично. Јавних средстава је премало, поједини инвеститори нису довољно стимулирани за улагање, најчешће због дестимулативног законодавства.

Културна баштина је јавно добро и зато је њено очување немогуће без улагања јавних средстава. Јавно финансирање културне баштине има многе позитивне учинке на државу. Непосредни учинак је, наравно, очувана и обновљена баштина. Посредни учинци су шири. То су нова радна места, подстицање традиционалног предузетништва, развој туризма и локалне привреде, као и побољшање инфраструктуре и животне средине. Јавно финансирање културне баштине не сме се доживљавати као бремене, већ као улагање у будућност које ће се вишеструко вратити.

Уколико издржавање и обнова културне баштине захтева велика финансијска средства, а држава их не може сама обезбедити, важно је да се обликују различити облици улагања. Најчешће су то спонзорства, донације уз пореске олакшице и слично. Све чешћи извор финансирања културне баштине представљају средства различитих европских програма и организација. Често су то бесповратна средства прикупљена из донација, која ће у будућности представљати један од најчешћих извора финансирања културне баштине.

Заштита културне баштине никако не сме бити само ствар законодавне политике, већ пре свега, нашег личног односа према њој. Однос државе, као и однос појединаца утиче на висину дедељених финансијских средстава, а самим тим и на очуваност баштине. Ниво очувања културне баштине је огледало развијености државе. Многе развијене државе у културној баштини виде економску и друштвену корист. Време је да се и ми упитамо да ли је наша културна баштина бремене или инвестиција за будућност, а на тај начин и једно од оруђа за излаз из кризе.

ЛИТЕРАТУРА

- Čopič, Tomc 1997: Vesna Čopič Gregor Tomc. „Nacionalno poročilo o kulturni politiki Slovenije“. *Kulturna politika v Sloveniji*. Ljubljana. Fakulteta za družbene vede.
- Deutsche Stiftung Denkmalschutz 2013, <https://www.denkmalschutz.de/aktuelles.html>
- European Heritage Network, National Heritage Policies – Germany, 2019 <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/herein-heritage-network>
- European Heritage Network, National Heritage Policies – Netherlands, 2019
- European Investment Bank, 2019, <https://www.eib.org/en/index.htm>
- Ferkov, Hlačer 2010: Katerina Ferkov, Teja Hlačer „Kulturna dediščina in identiteta“. *Kulturna dediščina in identiteta*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. pp. 192-206
- <https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/herein-heritage-network>

- Ivanc 2012: T. Ivanc. *Varstvo nepremične kulturne dediščine – pravna ureditev*. Maribor: De Vesta. Ministry of Education, Culture and Science 2012
- Pickard 2009: Laurens Pickard. *Funding the architectural heritage: a guide to policies and examples*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Statistische Amter des Bundes und der Lander 2019, <https://www.statistikportal.de/de>
- Unesco – *About World Heritage*, Funding, 2013, <http://wch.unesco.org/eng/funding>
- Van de Voorde 2006: J. Van de Voorde. *Funding historic buildings the Dutch way*. Zeist: The Netherlands Department for Conservation.
- Европска комисија, 2012. https://ec.europa.eu/info/index_en
- Европски форум лидера за наслеђе, 2009, <https://ehhf.eu/>
- Mrak, Mrak, Rant 2004: Marta Mrak, Mojmir Mrak, Vasja Rant. *Kohezijska politika Evropske unije*. Ljubljana: Samozaložba
- Савет Европе, 1996. <https://www.coe.int/en/web/portal>
- <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/jessica/index.htm>
- <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/jessica/index.htm>
- https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/about_en

Aleksandra B. PUŠARA

FINANCING CULTURAL HERITAGE

SUMMARY

Financial policy is very important for the development of cultural heritage. Without an efficient funding system, there is no successful preservation of cultural heritage. Effective financing depends not only on the legislative policy, but also on all participants in this field, starting from the social understanding of heritage to its knowledge by potential investors.

In recent years, there has been an increase in the need to preserve cultural heritage, and thus an increase in the demand for financial resources for its preservation. The reasons are, obviously, in a larger number of facilities that require renovation, expansion of works and procedures aimed at their conservation and preservation, and the decreasing volume of public finances allocated for these purposes.

Cultural heritage is a public good and that is why its preservation is difficult to imagine without investing public funds. Public funding of cultural heritage has multiple positive effects for the state. The immediate effect is, of course, the preserved and restored cultural heritage, and the indirect ones are wider. These are new jobs, support for traditional crafts, development of tourism and the local economy, improvement of infrastructure and living environment. Public financing of cultural heritage must not be seen as a burden, but as an investment that will return many times over.

Of course, it is necessary to focus on donors, project financing, funds from various European programs and organizations, in order to provide as much diverse financing of cultural heritage as possible in the future. The paper gives an overview of the ways of financing cultural heritage in three European countries: Germany and the Netherlands.

Key words: cultural heritage, cultural policy, financing of cultural heritage, cohesion policy.